

Ο «κατ' οίκον περιορισμός με ηλεκτρονική επιτήρηση» ως μια εναλλακτική μορφή εγκλεισμού στη σύγχρονη αντεγκληματική πολιτική. Η ελληνική πραγματικότητα

ΕΡΙΦΥΛΗ ΜΠΑΚΙΡΛΗ

*Εγκληματολόγος, Διδάκτωρ τμήματος Κοινωνιολογίας,
Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών*

Περίληψη

Η παρούσα μελέτη εστιάζει στην «παρείσφρηση» της τεχνολογίας στο στάδιο εκτέλεσης των ποινών, μέσα από την εφαρμογή του μέτρου του «κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση». Πρόκειται για μία εναλλακτική σωφρονιστική πρακτική, η οποία στοχεύει στη μείωση του υπερπληθυσμού των φυλακών, διαμέσου του εξ αποστάσεως και με ηλεκτρονικά μέσα διαρκούς ελέγχου των κινήσεων του καταδικασθέντα, ο οποίος εκτίει μέρος ή ολόκληρη την ποινή του σε καθεστώς (ημι)ελευθερίας. Η ιδιωτικοποίηση της ασφάλειας που συντελείται ολοένα με πιο ταχείς ρυθμούς τις τελευταίες δεκαετίες, επεκτάθηκε με τη μορφή του «ηλεκτρονικού βραχιολιού» (λόγω του σχήματος της συσκευής που προσαρτάται στο σώμα του κρατουμένου) και στον τομέα του συστήματος απονομής ποινικής δικαιοσύνης κάθε χώρας. Για τον λόγο αυτό, θα επιχειρήσουμε μία σύντομη αναφορά στην εφαρμογή κι επέκταση του μέτρου διεθνώς. Περαιτέρω, θα αναφερθούμε στην εισαγωγή της εν λόγω σωφρονιστικής «καινοτομίας» και στο ελληνικό δικαιοσύνη σύστημα, η οποία θεσμοθετήθηκε σχετικά πρόσφατα.

1. Εισαγωγή. Η καθιέρωση της ηλεκτρονικής επιτήρησης ως μέσου έκτισης της στερητικής της ελευθερίας ποινής

Ήδη από τη δεκαετία του '90 στις ΗΠΑ, σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες και αλλού, έχει υιοθετηθεί η ηλεκτρονική επιτήρηση⁷⁷⁷ ως εναλλακτική -μη ιδρυματική- ποινή, η οποία αποτέλεσε, κυρίως, μια ελκυστική λύση για τη μείωση του υπερπληθυσμού των φυλακών (Παπαθεοδώρου 2009: 124). Πρόκειται για τον εξ αποστάσεως και με ηλεκτρονικά μέσα διαρκή έλεγχο των κινήσεων του καταδικασθέντα εγκληματία, ο οποίος εκτίει μέρος ή ολόκληρη την ποινή του σε ελεύθερο ιδιωτικό χώρο (Παπαθεοδώρου 1998: 927).

Η πρωταρχική σύλληψη της ιδέας εισαγωγής της τεχνολογίας στο στάδιο έκτισης της ποινής ανήκει στον Ralph Schwitzgebel, ψυχολόγο και συνεργάτη της επιστημονικής επιτροπής ψυχολογικού πειραματισμού του Πανεπιστημίου του Harvard, ο οποίος στις αρχές της δεκαετίας του '60 δημιούργησε ένα πρόγραμμα ηλεκτρονικής παρακολούθησης όσων απολύονταν υπό όρους από τις φυλακές (parole), καθώς και των χρόνιων υπότροπων. Το 1966, συγκεκριμένα, δημιουργεί μία πρωτότυπη ηλεκτρονική συσκευή εντοπισμού των κινήσεων κι επικοινωνίας με εκείνον που τη φέρει, ενώ ο ίδιος δηλώνει ότι επρόκειτο για ένα 'ηλεκτρονικό αναμορφωτικό σύστημα', κατοχυρώνοντας την εφεύρεσή του αυτή ως επιστημονική καινοτομία (το 1969). Το σύστημα αυτό βασιζόταν στη σύνδεση ενός πομπού, σε σχήμα βραχιολιού που θα έπρεπε να φέρει ο απολυόμενος, με έναν κεντρικό δέκτη, ο οποίος θα κατέγραφε τα ηλεκτρομαγνητικά σήματα του πομπού και θα παρακολουθούσε από απόσταση το άτομο. Θεωρητικά, η συσκευή θα μπορούσε, επίσης, να συγκεντρώνει πληροφορίες σχετικά με τους καρδιακούς παλμούς, τα επίπεδα του αλκοόλ στο αίμα, τα εγκεφαλικά κύματα και άλλες λεπτομέρειες για τη βιολογική λειτουργία του υποκειμένου, όπως για παράδειγμα τα επίπεδα συγκεκριμένων ορμονών στον οργανισμό (Fox 1987: 131-132, Παπαθεοδώρου 2009: 126).

Στόχος του συστήματος ήταν η μείωση της υποτροπής με τη συνεχή ηλεκτρονική εποπτεία, χωρίς παράλληλα ο κατάδικος να πρέπει να παραμένει στη φυλακή για την έκτιση της ποινής του.⁷⁷⁸ Στο πλαίσιο της ειδικής πρόλη-

777. Βλέπε το λήμμα «Electronic Monitoring» στο: Encyclopedia of Crime and Punishment, D. Levinson (εκδ.), Sage, Thousand Oaks, 2002.

778. Σύμφωνα με τον ίδιο τον ερευνητή αυτό το τηλεμετρικό σύστημα παρακολούθησης θα επέτρεπε τη μείωση της υποτροπής αφού: πρώτον, θα απέτρεπε τα ίδια τα υποκείμενα από μία μελλοντική εγκληματική δράση λόγω της ύπαρξης της ανιχνευτικής συσκευής που θα έφεραν συνεχώς πάνω τους, δεύτερον, θα απομάκρυνε τον ηλεκτρονικά επιτηρούμενο κακοποιό από τις υπόλοιπες εγκληματικές ομάδες λόγω των αυξημένων πιθανοτήτων που είχε να εντοπισθεί και να συλληφθεί με σχετική ευκολία από τις αρχές, και τρίτον, θα υπαγόρευε μία έγκαιρη πα-

ψης, όπως αναφέρει η Χάϊδου (2002), το σχέδιο αυτό προλαμβάνει το σχεδιασμό και την τέλεση νέων εγκληματικών πράξεων, αφού η διαρκής επιτήρηση δρα εκφοβιστικά στο ευρύ κοινό. Το πείραμα πραγματοποιήθηκε στη Μασαχουσέτη των ΗΠΑ και η ομάδα πειραματισμού αποτελούνταν από 16 άτομα, μεταξύ των οποίων ψυχικά ασθενείς, κατάδικοι και φοιτητές, όλοι τους εθελοντές, οι οποίοι έπρεπε να φέρουν ένα μηχανήμα ενός κιλού πάνω τους για 55 ημέρες. Τελικά μόνο δύο κατόρθωσαν να ολοκληρώσουν επιτυχώς το πείραμα (Χάϊδου 2002: 84).

Λίγα χρόνια αργότερα, ο μαθηματικός και ειδικός υπολογιστών Joseph Meyer (1971) πρότεινε την εφαρμογή ενός «αναμεταδοτικού συστήματος επιτήρησης» (transponder surveillance system), το οποίο θα έστελνε μέσω ραδιοσυχνοτήτων το σήμα που θα εξέπεμπαν οι αναμεταδότες, οι οποίοι θα τοποθετούνταν στον καρπό των αποφυλακισμένων σε κάποιο εθνικό δίκτυο υπολογιστών. Στη συνέχεια, το 1972 οι εγκληματολόγοι Ingraham και Smith εφάρμοσαν το τηλεμετρικό σύστημα επιτήρησης στους καταδίκους που απολύονταν υπό όρους, σύμφωνα με το οποίο στέλνονταν ραδιοκύματα από έναν κεντρικό ηλεκτρονικό υπολογιστή σε ένα εμφυτευμένο ραδιοηλέμετρο στον εγκέφαλο των καταδίκων, με στόχο την αποτροπή της εκδήλωσης νέας εγκληματικής δραστηριότητας (Χάϊδου 2002: 84-85, Nellis κ.ά. 2013: 23).

Το 1983, ο Jack Love, δικαστής της Αλμπουκέρκης στην Πολιτεία του Νέου Μεξικού, εφάρμοσε πιλοτικά το ηλεκτρονικό «βραχιόλι»⁷⁷⁹ για την έκτιση της ποινής σε έναν τριαντάχρονο παραβάτη που του είχε επιβληθεί το μέτρο της αναστολής εκτέλεσης της στερητικής της ελευθερίας ποινής υπό δοκιμασία (probation), υποχρεώνοντάς τον να φέρει τη συσκευή στον αστράγαλο για ένα μήνα. Ο δικαστής Love πήρε την ιδέα για την εφαρμογή του εν λόγω μέτρου από ένα περιοδικό κόμικ του «Spider-Man» που είχε διαβάσει το 1977, όπου στο δημοφιλή παιδικό ήρωα φορούν μία ηλεκτρονική ανιχνευτική συσκευή, ούτως ώστε να εντοπίζεται εύκολα από τους αντιπάλους του (Fox 1987: 131, Lyon 1994: 42). Το πρόγραμμα κρίθηκε ικανοποιητικό, γεγονός που συνέβαλε στην επέκτασή του από το 1984 και σε άλλες αμερικανικές πολιτείες, ενώ το 1985 ήδη τριάντα πολιτείες το είχαν υιοθετήσει και θεσμικά (Papathéodorou 1999: 113, Παπαθεοδώρου 2009: 126-127).

Σύμφωνα με το Εθνικό Ινστιτούτο για τη Δικαιοσύνη (National Institute of Justice) των ΗΠΑ μέχρι το 1988 το συγκεκριμένο μέτρο είχε επιβληθεί σε

ρέμβαση από τις αρχές προτού τη διάπραξη της εγκληματικής ενέργειας σε περίπτωση εύρεσης κάποιων ουσιών στο αίμα (π.χ. αλκοόλ, ναρκωτικών), οι οποίες συνδέονταν με κάποια έκνομη συμπεριφορά, Fox 1987: 132.

779. Ο Love είχε αναθέσει την κατασκευή του βραχιολιού στον τεχνικό υπολογιστών Michael Goss, βλ. Benghozi 1990: 64.

σχεδόν 2.500 παραβάτες, καταδικασθέντες για μικρής βαρύτητας αδικήματα σε 32 Αμερικανικές Πολιτείες (με τη Florida και το Michigan να έρχονται πρώτες όσον αφορά την επέκταση της χρήσης του μέτρου, Nellis 1991: 167, Whitfield 2001: 107), ενώ το 1989 περισσότερα από 50 τέτοια προγράμματα είχαν εφαρμοστεί σε 7.200 παραβάτες (Schmidt 1989: 138) στην πλειοψηφία των Πολιτειών της χώρας (Holman & Quinn 1992: 21-22). Μέχρι το 1992 ο αριθμός των υποβληθέντων σε αυτή την εξωϊδρυματική τιμωρία έφθασε τους 45.000 (Lilly κ.ά. 1993: 464). Παρόλα αυτά, στα τέλη της δεκαετίας του '90 το μέτρο βρισκόταν χαμηλά στις προτιμήσεις των δικαστών, αφού μέχρι και το 1998, δηλ. μέσα σε μία δεκαετία, είχε επιβληθεί σε 77.000 περιπτώσεις, σε αντίθεση με το 1,7 εκατ. των παραβατών που τους είχε επιβληθεί η ποινή της φυλάκισης και με τα 3,6 εκατ. εκείνων που τους είχαν επιβληθεί άλλες εξωϊδρυματικές μορφές ποινικής αντιμετώπισης της παρέκκλισης (όπως αναστολή εκτέλεσης της ποινής ή υφόρον απόλυση, Whitfield 2001: 107). Μολαταύτα, μέσα στα επόμενα χρόνια η εφαρμογή του συγκεκριμένου μέτρου είχε αυξανόμενη πορεία, ενώ σύμφωνα με πιο πρόσφατους υπολογισμούς, ο αριθμός των «ηλεκτρονικών βραχιολιών» που τοποθετούνταν καθημερινά μέχρι και το 2007, είχε ανέλθει στις 110.000-120.000 (Gable 2007: 101).

Σύμφωνα με τα στοιχεία που αναφέρουν διάφοροι ερευνητές, η πλειοψηφία των υποβληθέντων σε κατ' οίκον ηλεκτρονική επιτήρηση κατά τα πρώτα χρόνια εφαρμογής του μέτρου ήταν άνδρες (σε ποσοστό 87%), νεαρής κυρίως ηλικίας (το 55% ήταν κάτω των 30 ετών), ενώ η διάρκεια του προγράμματος κυμαινόταν από μερικές ημέρες (όχι λιγότερες από 14), έως κι ένα χρόνο (ωστόσο σπάνια ξεπερνούσε τους έξι μήνες). Το μέτρο αυτό επιβαλλόταν συχνότερα σε μη βίαιους-υπότροπους δράστες αδικημάτων μικρής και μέσης βαρύτητας: το 26% των περιπτώσεων είχε διαπράξει οδικά αδικήματα υπό την επήρεια αλκοόλ, το 20% εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας και το 15% παραβάσεις του νόμου περί ναρκωτικών. Το μέτρο επιβαλλόταν, συχνά, συνδυαστικά με την αναστολή της ποινής (probation) και σε ποσοστό 75% χρηματοδοτούνταν από το δημόσιο ταμείο, ενώ απαιτούνταν η ύπαρξη σταθερού χώρου διαμονής και τηλεφωνικής γραμμής του επιτηρούμενου, καθώς επίσης, και η καταβολή από μέρους του μέρους της δαπάνης για την αγορά και εγκατάσταση του απαραίτητου τεχνικού εξοπλισμού (Berry & Matthews 1989: 117-118, Nellis 1991: 168).

2. Η εφαρμογή κι εξάπλωση του μέτρου της «κατ' οίκον ηλεκτρονικής επιτήρησης» διεθνώς

Η ιδιωτικοποίηση της ασφάλειας που συντελείται ολοένα με πιο ταχείς ρυθμούς τις τελευταίες δεκαετίες, επεκτάθηκε με τη μορφή του 'ηλεκτρονικού βραχιολιού' και στον τομέα του συστήματος απονομής ποινικής δικαιοσύνης κάθε χώρας. Οι ιδιωτικές εταιρίες ασφαλείας συνάπτουν συμβόλαια με τα κράτη προκειμένου να παράσχουν τις υπηρεσίες τους, τόσο στην παροχή του κατάλληλου τεχνολογικού εξοπλισμού, όσο και στην επίβλεψη της ομαλής εφαρμογής της εξωϊδρυματικής αυτής κύρωσης. Για παράδειγμα, οι εταιρίες Serco και G4S αποτελούν τους μοναδικούς παρόχους στον τομέα της κατ' οίκον ηλεκτρονικής επιτήρησης του Η.Β. ενώ έχουν συνάψει, εκατέρωθεν, συμβόλαια με Ιταλία, Ολλανδία, Γαλλία και Αυστρία. Η G4S έχει επεκταθεί και στις αγορές της Αυστραλίας και της Νέας Ζηλανδίας, ενώ η επιχείρηση υπολογίζεται να επιτηρεί ηλεκτρονικά περισσότερους από 40.000 παραβάτες ημερησίως (Paterson 2013: 218).

Η χρήση της τεχνολογίας στο σφραγιστικό πεδίο αποτέλεσε το θέμα συζήτησης στο ΙΧ Διεθνές Συνέδριο Εγκληματολογίας στη Βιέννη (1983), στο Χ Διεθνές Συνέδριο Εγκληματολογίας στο Αμβούργο (1988) και στο ΙΧ Διεθνές Συνέδριο Ποινικού Δικαίου στη Βιέννη (1989) (Παπαθανασόπουλος 1990-1992: 232). Το εν λόγω μέτρο δανείζεται ορισμένα από τα στοιχεία του εγκλεισμού και τα προσαρμόζει στις ανάγκες έκτισης της ποινής σε ελεύθερο περιβάλλον, γι' αυτό και στην αγγλοσαξονική βιβλιογραφία ονομάζεται «ενδιάμεση ποινή» (intermediate punishment) (Mainprize 1992: 163, Kuhn & Madignier 1998: 682, Παπαθεοδώρου 1998: 927, Παπαθεοδώρου 1999: 124). Για τον Καναδό Cusson (1998) η ηλεκτρονική επιτήρηση των παραβατών δεν σημαίνει στέρηση της ελευθερίας όπως η φυλακή, αλλά ούτε και απλό περιορισμό της, όπως οι παραδοσιακές «εν ελευθερία» ποινές. Συνιστά μια ενδιάμεση ποινή που αποσκοπεί να ενισχύσει την τιμωρητικότητα και την ποινική διαχείριση της εγκληματικότητας, ως ένα εναλλακτικό μέτρο αντιμετώπισης της ανασφάλειας.⁷⁸⁰

Η κατ' οίκον ηλεκτρονική επιτήρηση μπορεί να επιβληθεί σε διαφορετικά στάδια της ποινικής διαδικασίας και συγκεκριμένα: α) στο προδικαστικό στάδιο (pre-trial stage), β) στο στάδιο της εκδίκασης της υπόθεσης (trial and sentencing stage), και γ) στο στάδιο έκτισης της ποινής (post-sentencing stage) (Ζημιανίτης 1998: 463). Τοιουτοτρόπως, δύναται να εφαρμοστεί, είτε στη θέση

780. Βλ. Cusson, M. (1998). «Peines Intermédiaires, Surveillance Electronique et Abolitionnisme». *Revue Internationale de Criminologie et de Police Technique* 1, σύμφωνα με Παπαθεοδώρου 2009: 151.

της προσωρινής κράτησης, ως εναλλακτική ποινή της κατά παρέκκλιση ποινικής διαδικασίας (pre-trial diversion), όρος της αναστολής εκτέλεσης της ποινής, και σαν αυτοτελής κύρωση εναλλακτική της στερητικής της ελευθερίας ποινής (όλες αυτές οι επιλογές χαρακτηρίζονται στην ξενόγλωσση βιβλιογραφία ως «frontdoor/end» strategies), είτε ως όρος της πρόωρης απόλυσης και της προσωρινής εξόδου από τη φυλακή («backdoor/end» strategies αντιστοίχως) (Marklund & Holmberg 2009: 42, Renzema 2013: 250-251). Να υπενθυμίσουμε ότι τα προγράμματα της κατ' οίκον ηλεκτρονικής παρακολούθησης εντάχθηκαν από τη δεκαετία του '80, στο γενικότερο πλαίσιο της «εντατικής δοκιμαστικής επιτήρησης» (Intensive Probation Surveillance) στις ΗΠΑ, κι επιβάλλονταν ως μεσαία βαρύτητας ποινή (Χάιδου 2002: 87).

Η ποινή της τοποθέτησης υπό ηλεκτρονική επιτήρηση από την αρχή της εισαγωγής της στο δικονομικό σύστημα κάθε χώρας, συνδυάστηκε με μια σειρά από άλλα μέτρα εγκλεισμού στο σπίτι (house arrest), τα οποία επιβάλλονταν ανέκαθεν ως εξωϊδρυματικές μορφές αντιμετώπισης της παρέκκλισης (Στεφανίδου 2000: 545), όπως είναι ο «κατ' οίκον περιορισμός» (home confinement),⁷⁸¹ η «απαγόρευση της κυκλοφορίας» (counrefeu), η «κατ' οίκον κράτηση» (home detention)⁷⁸² και η «κατ' οίκον φυλάκιση» (home incarceration).⁷⁸³ Πιο πρόσφατα, βλέπουμε να επιβάλλεται με τη μορφή της «κινητής ηλεκτρονικής παρακολούθησης» (surveillance électronique mobile) (βλ. Παπαθεοδώρου 1998: 927, Παπαθεοδώρου 1999: 112, Παπαθεοδώρου 2009: 129-130).

Η εφαρμογή αυτών των μέτρων βασίζεται στην ύπαρξη του κατάλληλου τεχνικού εξοπλισμού, ενώ η επιτήρηση πραγματοποιείται μέσω ενός κλειστού κυκλώματος επικοινωνίας. Το σύστημα λειτουργεί με έναν πομπό και έναν δέκτη. Ο πομπός είναι μία ηλεκτρονική συσκευή (συνήθως σε σχήμα βραχιολιού) ή κάποιος άλλος μηχανισμός εκπομπής σήματος, ο οποίος τοποθετείται είτε στον αστράγαλο, είτε στον καρπό, είτε στο λαιμό, ή στη μέση του επιτηρούμενου. Ο πομπός είναι εξοπλισμένος με φωτοκύτταρα που εκπέμπουν συνεχή σήματα αναγνώρισης της ακριβούς θέσης του φορέα από τον δέκτη. Ο δέκτης είναι ηλεκτρονικός μηχανισμός συνδεδεμένος με σταθερή ή κινητή τηλεφωνική συσκευή, ο οποίος διαβιβάζει τα σήματα σε έναν κεντρικό ηλε-

781. Σύμφωνα με το οποίο το άτομο υποχρεούται να παραμένει στο σπίτι του μόνο συγκεκριμένες ώρες και κυρίως κατά τη διάρκεια της νύχτας, Hofer, P.J. & Meierhofer, B.S. (1987). Home Confinement, Federal Judicial Center, Washington D.C. σελ. 6, σύμφωνα με Schmidt 1989: 136.

782. Σύμφωνα με το οποίο επιτρέπεται η έξοδος από την οικία μόνο για μερικές ώρες (συνήθως για την άσκηση κάποιας επαγγελματικής δραστηριότητας ή για συμμετοχή σε εκπαιδευτικά προγράμματα), Hofer & Meierhofer, 1987.

783. Σύμφωνα με το οποίο ο κατάδικος εγκαταλείπει το σπίτι του μόνο κατ' εξαίρεση (για ιατρικούς, θρησκευτικούς ή άλλους έκτακτους λόγους), Hofer & Meierhofer, 1987.

κτρονικό υπολογιστή. Η εν λόγω τεχνική ονομάζεται «τηλεπιτήρηση» ή «ηλεκτρονική επιτήρηση» ή γενικότερα «ηλεκτρονική επιτήρηση» (Παπαθεοδώρου 1998: 928, Παπαθεοδώρου 1999: 112, Παπαθεοδώρου 2009: 130).

Σε παγκόσμιο επίπεδο, αυτή την τιμωρητική τεχνολογία έχουν προσθέσει στο ποινικό τους οπλοστάσιο και άλλες χώρες εκτός των ΗΠΑ (βλ. Nellis 1991: 167, Maier 2005: 262), όπως η Αργεντινή, η Βραζιλία, η Κολομβία (βλ. Nellis κ.ά. 2013: 2), η Αυστραλία (βλ. Smith & Gibbs 2013β: 82-101), η Νέα Ζηλανδία (βλ. αντί άλλων Gibbs & King 2003β: 1-17, 2003α: 199-211), η Σιγκαπούρη, ο Καναδάς (βλ. ενδεικτικά Wallace-Capretta & Roberts 2013: 44-62), η Νότια Κορέα και το Ισραήλ.

Το Υπουργείο Δικαιοσύνης της Ν. Κορέας, για παράδειγμα, υιοθέτησε από την αρχή την πιο εξελιγμένη τεχνολογία δεύτερης γενιάς της ηλεκτρονικής επιτήρησης και συγκεκριμένα τη φωνητική αναγνώριση (voice verification) για τους ανήλικους παραβάτες και στη συνέχεια τη δορυφορική ανίχνευση για τους ενήλικες δράστες (GPS tracking). Το πρώτο πιλοτικό πρόγραμμα Αυτοματοποιημένης Φωνητικής Αναγνώρισης κι Επίβλεψης (Automated Voice Print Recognition Supervision/AVRS) των ανήλικων παραβατών «υψηλής επικινδυνότητας» (high-risk profile) πραγματοποιήθηκε στη Σεούλ από το 2003 έως και το 2005. Αν και κατά το έτος 2002 τα ποσοστά των νεαρών ποινικών παραβατών σημείωναν πτώση για τις ηλικίες 18-19 χρονών, συνέβαινε ακριβώς το αντίθετο για τις ηλικίες 14-15 χρονών, γεγονός που έκανε την κυβέρνηση να στραφεί σε μια μορφή «εντατικής» επιτήρησης εξωϊδρυματικού χαρακτήρα με σχετικά χαμηλό κόστος. Η ανίχνευση του υποκειμένου γινόταν διαμέσου του βιομετρικού του στοιχείου της φωνής, μετά από αυτοματοποιημένες τηλεφωνικές κλήσεις που γίνονταν στο σπίτι κατά τη διάρκεια (κυρίως) της νύχτας. Σύμφωνα με τις αρχικές εκτιμήσεις του πιλοτικού αυτού προγράμματος μειώθηκαν τα ποσοστά υποτροπής των νεαρών παραβατών, ενώ βελτιώθηκαν, παράλληλα, οι σχέσεις με τους γονείς τους. Κάτι τέτοιο είχε ως αποτέλεσμα την εκτεταμένη χρήση του μέτρου από τις δικαστικές αρχές της χώρας, με τον αριθμό των υποβληθέντων σε αυτή την κύρωση να αυξηθεί κατά τη τριετία 2003-2006 από 251 σε 2.857 άτομα.

Όσον αφορά τη δορυφορική ανίχνευση, λόγω του ότι είχαν αυξηθεί τα σεξουαλικά εγκλήματα κατά την προηγούμενη δεκαετία (σε ποσοστό 83,4% από το 1997 έως και το 2006, καθώς επίσης, το ποσοστό των σεξουαλικών εγκλημάτων που αντιστοιχούσε σε 100.000 κατοίκους αυξήθηκε από το 15,1% το 1997 στο 27,7% το 2006), το Υπουργείο Δικαιοσύνης της Ν. Κορέας αποφάσισε την εφαρμογή του μέτρου και σε αυτή την κατηγορία δραστών. Ειδικότερα, μετά τη δημοσιοποίηση του βιασμού και της δολοφονίας ενός 11χρονου κοριτσιού σε δημοτικό σχολείο της Σεούλ το 2006, ψηφίσθηκε νόμος για

24ωρη ηλεκτρονική παρακολούθηση των εγκληματιών που είχαν καταδικασθεί με την αναστολή εκτέλεσης της ποινής και την υφόρον απόλυση, καθώς και σε εκείνους που είχαν εκτίσει το σύνολο της ποινής τους στη φυλακή, αλλά εμφάνιζαν υψηλό κίνδυνο επανάληψης της εγκληματικής τους δραστηριότητας (σε αυτή την περίπτωση το μέτρο θα μπορούσε να επιβληθεί για χρονική περίοδο μεγαλύτερη των δέκα χρόνων). Και σε αυτή τη μορφή ηλεκτρονικής επιτήρησης τα αποτελέσματα φάνηκαν ενθαρρυντικά, διότι παρατηρήθηκε αλλαγή της συμπεριφοράς και του τρόπου ζωής των παραβατών (ενίσχυση οικογενειακών δεσμών, απομάκρυνση εγκληματογόνων παραγόντων, κ.λπ.) (βλ. Cho & Kim 2013: 102-112).

Ομοίως, η χρήση της ηλεκτρονικής κατ' οίκον παρακολούθησης για τους καταδικασθέντες σε ποινή φυλάκισης έως ένα έτος, έχει προβλεφθεί στην Ομοσπονδία της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης από το 2011, κυρίως, λόγω του υπερπληθυσμού των φυλακών. Με βάση τα διαθέσιμα επίσημα στοιχεία τα οποία προέρχονται από τις δικαστικές στατιστικές, μέχρι το 2013 το συγκεκριμένο μέτρο είχε επιβληθεί σε 235 άτομα συνολικά, για τη διάπραξη εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας και περιουσίας, ως επί το πλείστον (38,7%), αλλά και οδικών αδικημάτων (13,2%), εγκλημάτων βίας (8,1%) και παραβάσεων περί τα ναρκωτικά (6,4%). Επιπρόσθετα, η πλειοψηφία των καταδικασθέντων (55,8%) ήταν έως 35 ετών, ενώ το μέτρο είχε χρονική διάρκεια έως έξι μήνες (στα δύο τρίτα του συνόλου των καταδικασθέντων). Σύμφωνα με πρόσφατους υπολογισμούς, πρόκειται για μία οικονομική μορφή εγκλεισμού, εναλλακτική της ποινής της φυλάκισης, μιας και το ημερήσιο κόστος εγκλεισμού σε κάποια δημόσια φυλακή της χώρας κοστίζει γύρω στα 40-50 ευρώ, τη στιγμή που η ηλεκτρονική επιτήρηση στην οικία κοστίζει μόλις 10 ευρώ (βλ. Maljević & Muftić 2014: 243-258).

Επί ευρωπαϊκού εδάφους, η Βρετανία με τον Criminal Justice Act του 1991 και στη συνέχεια με τον Criminal Justice and Public Order Act του 1994 προέβλεψε την πλήρη εφαρμογή της τοποθέτησης υπό ηλεκτρονική επιτήρηση σε αποφυλακισμένους με αναστολή, ενώ περαιτέρω με τον Crime Sentences Act του 1997 επεκτάθηκε η επιβολή του μέτρου και στους ανήλικους παραβάτες άνω των 10 ετών (βλ. Richardson 1999: 171, Landreville 1999: 108, Jones 2000: 13, Nellis 2003β: 66-67). Εντούτοις, πιλοτικά προγράμματα ηλεκτρονικής παρακολούθησης των παραβατών είχαν ξεκινήσει στο Ηνωμένο Βασίλειο, ήδη, από τα τέλη της δεκαετίας του '80 (βλ. Richardson 1999: 159). Το 1982 δημιουργείται ο Offender's Tag Association (ΟΤΑ), ένας φορέας που έχει ως στόχο την προώθηση της κατ' οίκον ηλεκτρονικής επιτήρησης σαν ένα μέτρο εναλλακτικό της προφυλάκισης, αλλά και σαν έναν τρόπο μείωσης της εγκληματικότητας. Εμπνευστής και δημιουργός του εν λόγω φορέα υπήρξε ο δημοσιο-

γράφος, συγγραφέας κι επισκέπτης φυλακών Tom Stacey, ο οποίος έφερε στο βρετανικό Υπουργείο Εσωτερικών την πρόταση για την ηλεκτρονική παρακολούθηση των καταδικασθέντων στην οικία (electronic tagging),⁷⁸⁴ η οποία κρίθηκε ανεπαρκής και απορρίφθηκε στην αρχή (Nellis 1991: 168, 2003α: 1).

Το 1987 η βρετανική κυβέρνηση επαναπροσδιόρισε τις προθέσεις της γύρω από την εφαρμογή προγραμμάτων εξωϊδρυματικής μεταχείρισης (ιδιαίτερα των ανηλίκων), εκδίδοντας την Πράσινη Χάρτα (Green Paper) με τίτλο «Punishment, Custody and the Community» τον επόμενο χρόνο (1988). Σύμφωνα με το πρόγραμμα αυτό, προβλεπόταν ο περιορισμός των παραβατών σε συγκεκριμένο χώρο (στην οικία τους εν προκειμένω) και η παρακολούθηση των κινήσεών τους για ορισμένες ώρες της ημέρας.⁷⁸⁵ Εξαιτίας των αντιδράσεων της βρετανικής ένωσης επιμελητών κοινωνικής αρωγής (National Association of Probation Officers) απέναντι στην πιθανή παραβίαση των δικαιωμάτων των εποπτευομένων από την κατ' οίκον ηλεκτρονική επιτήρηση, η εγκατάσταση του εξοπλισμού και ο έλεγχος της εφαρμογής του μέτρου ανατέθηκε από το κράτος σε ιδιωτικές εταιρίες παροχής ασφάλειας.⁷⁸⁶

Ακολούθως, στα τέλη του 1989 τρία πιλοτικά προγράμματα «ηλεκτρονικής παρακολούθησης στην οικία» ξεκίνησαν στο Ηνωμένο Βασίλειο (το πρώτο στο Nottingham City, το δεύτερο στο North Tyneside και το τρίτο στο Tower Bridge του Λονδίνου), καθένα από τα οποία θα εφαρμοζόταν για έξι μήνες

784. Έχοντας ο ίδιος την εμπειρία προηγούμενης φυλάκισης στο εξωτερικό, μιας και είχε εργασθεί ως ξένος ανταποκριτής, αλλά και ως επισκέπτης φυλακών στη Βρετανία, δημοσίευσε (στις 6 Οκτωβρίου 1982) στην εφημερίδα *The Times* την επιστολή που απέστειλε προς το Υπουργείο Εσωτερικών, στην οποία περιγραφόταν η μορφή που θα είχε το ηλεκτρονικό «ετικετάριασμα» των καταδικασθέντων. Ο όρος «tagging» εισήχθη για πρώτη φορά στις ποινικές επιστήμες, ενώ παραμένει ακόμη και σήμερα ιδιαίτερα δημοφιλής στη Μεγ. Βρετανία (σε αντίθεση με τις ΗΠΑ), βλ. διεξοδικά Nellis 2003β: 84-85, υποσημ. 2, Mair & Nellis 2013: 64. Για τον Stacey το «ηλεκτρονικό βραχιόλι» θα δρούσε περισσότερο αναμορφωτικά στο δράστη, ο οποίος θα ενθαρρυνόταν να επιδείξει σωφροσύνη και υπευθυνότητα στη μελλοντική συμπεριφορά του, και πιο καθυστερητικά στο ευρύ κοινό ως προς την ανασφάλεια που προκαλείται από το έγκλημα σε σχέση με άλλου είδους κυρώσεις προνοιακού τύπου, οι οποίες εκτελούνται μέσα στην κοινότητα, Nellis 2005: 168.

785. Στην Αγγλία/Ουαλία δεν ήταν η πρώτη φορά που είχε προβλεφθεί ο περιορισμός της ελεύθερης κυκλοφορίας των ανήλικων δραστών, αφού με τον *Criminal Justice Act* του 1982 είχε επιβληθεί η απαγόρευση της κυκλοφορίας κατά τη διάρκεια της νύχτας («night restriction order») των νεαρών παραβατών κάτω των 17 ετών. Η διάταξη αυτή θεσπίστηκε ως συνέπεια των κοινωνικών αναταραχών που είχαν σημειωθεί σε πολλές βρετανικές πόλεις το καλοκαίρι του 1981, βλ. αναλυτικά Nellis 1991: 169-170.

786. Nellis 1991: 169-171. Το 1999 το Home Office μετά από πλειοδοτικό διαγωνισμό ανέθεσε την εφαρμογή του «ηλεκτρονικού βραχιολιού» σε τρεις εταιρείες του ιδιωτικού τομέα, τη Securicor, την Premier και τη Reliance, Nellis 2005: 170, 181-182, υποσημ. 2, Nellis & Bungerfeldt 2013: 282.

σε υπόδικους που κρίνονταν προφυλακιστέοι (τα ποσοστά της προφυλάκισης στις περιοχές αυτές είχαν διαμορφωθεί στο 22%, 14% και 13% αντιστοίχως).⁷⁸⁷ Με τον τερατισμό των προγραμμάτων αυτών, τον Απρίλιο του 1990, 50 υπόδικοι συνολικά είχαν υποβληθεί στην εν λόγω κύρωση, εκ των οποίων μόνο οι επτά είχαν καταφέρει να τα ολοκληρώσουν επιτυχώς. Οι υπόλοιποι είτε είχαν τελήσει νέο αδίκημα, είτε είχαν παραβιάσει το μέτρο με διάφορους τρόπους, είτε είχε τροποποιηθεί το κατηγορητήριο εις βάρος τους, ή περιέμεναν την οριστική εκδίκαση της υπόθεσής τους, κ.ο.κ.⁷⁸⁸

Όμως παρά την «αποτυχία» των προγραμμάτων αυτών να μειώσουν τα ποσοστά των προφυλακισμένων υποδικών και παρά τα αρνητικά σχόλια που ακολούθησαν περί παραβίασης της ιδιωτικότητας των ατόμων που θέτονταν υπό διαρκή ηλεκτρονική εποπτεία, το μέτρο συνέχισε να υφίσταται (διαμέσου και της ψήφισης το 1990 της Λευκής Χάρτας με τίτλο Crime, Justice and Protecting the Public) και μάλιστα κατάφερε να επεκταθεί (μετά από προτροπές του Offender's Tag Association) και σε άλλες κατηγορίες εγκληματιών, όπως στους καταδικασθέντες σε στερητική της ελευθερίας ποινή και στους υπό όρους απολυομένους (Nellis 1991: 171-174, Mair 2005: 264, Mair & Nellis 2013: 66).

Στη συνέχεια, με την εισαγωγή του Criminal Justice Act του 1991 και του Criminal Justice and Public Order Act του 1994 που αναφέραμε προηγουμένως, πραγματοποιήθηκαν το 1995 άλλες τρεις πιλοτικές εφαρμογές ηλεκτρονικής επιτήρησης στην οικία και συγκεκριμένα στις πόλεις Manchester, Norfolk και Reading. Καθένα από τα προγράμματα αυτά είχε, αρχικά, διάρκεια 12 μηνών, η οποία μετέπειτα παρατάθηκε για άλλους 12 μήνες. Τα αποτελέσματα κρίθηκαν αρκετά ικανοποιητικά, εφόσον η πλειοψηφία των παραβατών (και συγκεκριμένα 75% κατά το πρώτο έτος εφαρμογής του προγράμματος και 82% κατά το δεύτερο έτος) κατάφερε να τα ολοκληρώσει επιτυχώς. Το γεγονός αυτό ενίσχυσε την αξιοπιστία του μέτρου και συνετέλεσε στην καθιέρωσή του στο ποινικό σύστημα της Μεγ. Βρετανίας. Από το 1997

---

787. Αξίζει να αναφερθεί το γεγονός, πως το ποσοστό εκείνων που προφυλακίζονταν στη Μεγ. Βρετανία είχε σχεδόν διπλασιασθεί μέσα σε μία δεκαετία, δηλ. από τους 5613 το 1978 στους 10512 το 1988, Berry & Matthews 1989: 110.

788. Η αποτυχία του μέτρου αποδόθηκε στη συνέχεια σε διάφορους λόγους, όπως στα διάφορα τεχνικά προβλήματα των συσκευών της ηλεκτρονικής επιτήρησης, οι οποίες σήμαιναν εσφαλμένα συναγερό, ακόμα και σε περιπτώσεις που δεν είχε διαπιστωθεί κάποια παραβίαση των κανόνων. Επιπρόσθετα, είχε επισημανθεί το κενό που παρατηρήθηκε από τη μη εμπλοκή των επιμελητών κοινωνικής αρωγής στην εφαρμογή του μέτρου και τις πολύτιμες πληροφορίες που θα μπορούσαν να παράσχουν σχετικά με την εκτίμηση της οικογενειακής κατάστασης και της καταλληλότητας του υποκειμένου να υποβληθεί σε αυτού του είδους την τιμωρία, Nee 1999: 35-36.

η εφαρμογή του μέτρου επεκτάθηκε και σε άλλες βρετανικές πόλεις, όπως Cambridgeshire, Middlesex, Suffolk και West Yorkshire (Mair 2005: 265-266, Mair & Nellis 2013: 67).

Συνολικά, από το 1999 έως και το 2004 υπολογίζεται ότι είχαν τεθεί σε κατ' οίκον ηλεκτρονική παρακολούθηση με μέσο όρο εφαρμογής τους τέσσερις μήνες, 170.883 παραβάτες στις Αγγλία και Ουαλία (Nellis 2005: 167), δηλ. περίπου 28.480 κάθε χρόνο. Έως το 2013 ο αριθμός τους εκτοξεύτηκε στους 850.000, αντιστοιχώντας σε 56.700 παραβάτες ετησίως, με το νούμερο αυτό να συνεχίζει να αυξάνει μέχρι και σήμερα (Nellis & Bungerfeldt 2013: 293). Ενδεικτικά να αναφέρουμε πως το μέτρο είχε επιβληθεί σε 60.000 παραβάτες μονάχα τη χρονική περίοδο 2005/2006 και σε 116.000 την περίοδο 2010/2011 (Mair & Nellis 2013: 73), ενώ παράλληλα, ο πληθυσμός των φυλακών γνώριζε σταθερή αυξητική πορεία (από το 2001 έως και το 2011 οι κρατούμενοι αυξήθηκαν από τις 66.000 στις 85.000) (Hucklesby 2013: 229).

Για τον Mair (2005) η συστηματική κι εκτεταμένη εφαρμογή της ηλεκτρονικής επιτήρησης ως ποινής στη Μεγ. Βρετανία, υπήρξε (και συνεχίζει να είναι) πολιτική επιλογή, η οποία συνειδητά αδιαφορεί για τα επιστημονικά αποτελέσματα σχετικά με την αποδοτικότητα του μέτρου (αρνητική ή/και θετική) (Mair 2005: 273-274).

Το παράδειγμα της Μεγ. Βρετανίας ακολούθησαν και άλλες ευρωπαϊκές χώρες όπως η Σουηδία το 1994, η Ολλανδία το 1995, η Γαλλία το 1997, η Ελβετία το 1999, το Βέλγιο το 2000, η Ισπανία το 2001, ενώ σήμερα η χρήση του εν λόγω μέτρου στο σωφρονιστικό τομέα έχει εισαχθεί στις περισσότερες ευρωπαϊκές νομοθεσίες κι εφαρμόζεται ευρέως.⁷⁸⁹

Συγκεκριμένα, στη Σουηδία τα πρώτα πιλοτικά προγράμματα της κατ' οίκον ηλεκτρονικής εποπτείας ξεκίνησαν το 1994 και ήταν η πρώτη ευρωπαϊκή χώρα που εκπόνησε το 1996 εθνικό σχέδιο δράσης για την καθολική επέκταση κι εφαρμογή του μέτρου (νωρίτερα ακόμη και από την πρωτοπόρο στον τομέα αυτής της επιτηρητικής τεχνολογίας Μεγ. Βρετανία). Άξιο λόγου είναι, επίσης, το γεγονός, πως η Σουηδία ενέταξε την τοποθέτηση υπό ηλεκτρονική επιτήρηση στην αναστολή εκτέλεσης της ποινής, κι έτσι ο συντονισμός και ο έλεγχος του μέτρου δεν ιδιωτικοποιήθηκαν, με εξαίρεση την παροχή του τεχνολογικού εξοπλισμού που ανατέθηκε σε ιδιωτική εταιρεία ασφαλείας (βλ. Nellis & Bungerfeldt 2013: 278-301, Wennerberg 2013: 113-127).

Στην Ολλανδία τα σχετικά πρόσφατα πιλοτικά προγράμματα (από το 2006) αφορούσαν την ηλεκτρονική επιτήρηση διαμέσου συστημάτων GPS των νεαρών παραβατών και των ψυχικά ασθενών κρατουμένων. Παρά ταύ-

789. Παπαθεοδώρου 2009: 127, Maxer κ.ά. 2004: 36, Nellis κ.ά. 2013.

τα, τα πρώτα αποτελέσματα έδειξαν ότι η δορυφορική ανίχνευση είναι πολύ πιο ακριβή από την παραδοσιακή ηλεκτρονική επιτήρηση (το ημερήσιο κόστος αγγίζει τα 300 ευρώ, ποσό το οποίο φαίνεται να ξεπερνά κι εκείνο της διαβίωσης σε κάποιο κατάστημα κράτησης), ενώ απαιτεί μεγαλύτερο αριθμό απασχολούμενου προσωπικού. Ακόμη, αμφιβολίες διατυπώθηκαν ως προς την αξιοπιστία του συστήματος, επειδή τρεις στις τέσσερις καταγεγραμμένες παραβιάσεις του προγράμματος οφείλονταν σε τεχνικό πρόβλημα του λογισμικού, τη στιγμή που πολλές από τις πραγματικές παραβιάσεις που συνέβαιναν, συχνά, δεν καταγράφονταν (βλ. van Swaeningen & Beijerse 2013: 183-184).

Στη Γαλλία η «κράτηση στην οικία υπό ηλεκτρονική επιτήρηση» (*assignation à résidence sous surveillance électronique*) προτάθηκε αρχικά από την «Ειδική Επιτροπή Μελέτης της Γερουσίας για την πρόληψη της υποτροπής», υπό την προεδρεία του γερουσιαστή G.P. Cabanel. Λίγο αργότερα, η γαλλική Εθνοσυνέλευση ψήφισε με τον νόμο 97-1159 του 1997 τη χρήση του μέτρου μόνο ως εναλλακτικού τρόπου έκτισης των στερητικών της ελευθερίας ποινών (και όχι ως μιας αυτόνομης ποινής). Το μέτρο αφορούσε τους κρατούμενους που είχαν καταδικαστεί σε βραχείας διάρκειας ποινές μέχρι ενός έτους, αλλά και εκείνους που βρίσκονταν στο πέρας της έκτισης της ποινής (μέχρι ενός έτους) σαν ένα είδος υφόρον απόλυσης (Παπαθεοδώρου 1998: 928, 2009: 131-132. Βλ. αναλυτικότερα Kuhn & Madignier 1998: 671-685, Pradel 1998: 15-26, Landreville 1999: 109-110, Lévy 2013: 128-149).

Στο Βέλγιο η τοποθέτηση των παραβατών υπό ηλεκτρονική εποπτεία εφαρμόζεται από το 2000, ενώ ο συντονισμός και ο έλεγχος του μέτρου ανήκει, ακόμη και σήμερα, στο Εθνικό Κέντρο Ηλεκτρονικής Επιτήρησης (National Centre of Electronic Monitoring/NCEM), το οποίο δημιουργήθηκε την ίδια χρονιά. Σκοπός του προγράμματος ήταν η αντιμετώπιση του υπερπληθυσμού των φυλακών και η εξοικονόμηση χρημάτων που θα προέκυπτε, δεδομένου ότι το ημερήσιο κόστος της ηλεκτρονικής παρακολούθησης στο σπίτι ήταν τρεις φορές μικρότερο από αυτό της διαβίωσης σε κάποιο σφραγιστικό κατάστημα (συγκεκριμένα 39 ευρώ προς 126 ευρώ αντιστοίχως). Το 2000 κρατούνταν 8.688 άτομα σε σφραγιστικά καταστήματα χωρητικότητας 7.462 ατόμων, διαμορφώνοντας το ποσοστό του υπερπληθυσμού στο 16,4%.

Στην αρχή, το μέτρο εφαρμοζόταν εναλλακτικά στην στερητική της ελευθερίας ποινή και εκλαμβάνόταν ως εξατομικευμένη ποινή, μιας και επιβαλλόταν κατά περίπτωση, ανάλογα με το βαθμό επικινδυνότητας του κάθε παραβάτη. Από το 2006 και μετά, το μέτρο καθιερώνεται κι εφαρμόζεται: είτε ως εναλλακτική της στερητικής της ελευθερίας ποινή για τα αδικήματα που τιμωρούνται με ποινή φυλάκισης έως τρία έτη, είτε ως όρος της πρόωρης απόλυσης από τη φυλακή για τα αδικήματα που τιμωρούνται με ποινή φυλάκισης μεγαλύτερη

των τριών ετών και τίθεται σε ισχύ έξι μήνες πριν την αποφυλάκιση του παραβάτη. Παρ' όλα αυτά, το 2013, δηλ. δεκατρία χρόνια μετά την πρώτη εφαρμογή της εν λόγω κύρωσης, ο αριθμός των εγκλείστων συνέχισε την ανοδική του πορεία φθάνοντας τους 11.330 κι εκτοξεύοντας το ποσοστό του υπερπληθυσμού στο 23,7% (βλ. Beyens & Roosen 2013: 57-59, 65).

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία που παραθέτει το στατιστικό πρόγραμμα SPACE II, μέχρι τα τέλη του 2009, το μέτρο αυτό είχε προβλεφθεί νομοθετικά σε 14 χώρες μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης.⁷⁹⁰ Η τοποθέτηση υπό ηλεκτρονική εποπτεία έχει συναντήσει σαφώς μεγαλύτερη απήχηση στη Μεγ. Βρετανία από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, με την αναλογία εκείνων που υποβάλλονται σε αυτό το μέτρο να διαμορφώνεται στους 40 ανά 100.000 κατοίκους, τη στιγμή που για την υπόλοιπη Ευρώπη το ποσοστό αυτό κυμαίνεται από 3 έως 14 ανά 100.000 κατοίκους (Nellis κ.ά. 2013: 2).

3. Η εισαγωγή της ηλεκτρονικής επιτήρησης στο ελληνικό δικαιοσύνη σύστημα (Ν. 4205/2013, Π.Δ. 62/2014)

Η χώρα μας, ακολουθώντας τις διεθνείς εξελίξεις στον τομέα της απονομής ποινικής δικαιοσύνης, πρόσφατα θεσμοθέτησε με τον Ν. 4205 του 2013 με τίτλο «Ηλεκτρονική επιτήρηση υπόδικων, κατάδικων και κρατούμενων σε άδεια και άλλες διατάξεις», την εισαγωγή της ηλεκτρονικής επιτήρησης στο δικαιοσύνη σύστημα. Το νομοθέτημα αυτό, το οποίο τροποποιεί σχετικές διατάξεις του Ποινικού Κώδικα (ΠΚ), του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (ΚΠΔ) και του Σωφρονιστικού Κώδικα (ΣΚ), ορίζει ως «κατ' οίκον περιορισμό» (άρ. 283Α παρ. 1 ΚΠΔ) «την υποχρέωση του κατηγορουμένου να μην εξέρχεται από συγκεκριμένο και ειδικά ορισμένο στη διάταξη του ανακριτή κτίριο ή σύμπλεγμα κτιρίων, που αποδεδειγμένα συνιστά τον τόπο διαμονής ή κατοικίας του, όπου και επιτηρείται με τη χρήση πρόσφορων ηλεκτρονικών μέσων». Ο επιτηρούμενος, επιπλέον, δεν θα πρέπει να επεμβαίνει με οποιονδήποτε τρόπο στα ηλεκτρονικά μέσα και στα συναφή με την επιτήρηση δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Ο αρμόδιος φορέας θα παρακολουθεί και θα καταγράφει μέσω συστήματος γεωεντοπισμού (GPS) μόνο τη γεωγραφική θέση του κατηγορουμένου, ενώ θα τηρεί και σχετικό αρχείο.

Το μέτρο της κατ' οίκον ηλεκτρονικής επιτήρησης δύναται, σύμφωνα με τον εν λόγω Νόμο 4205/2013 (άρ. 1 παρ. Α), να επιβληθεί ως όρος της πρόωρης

790. Παρ' όλα αυτά, η λίστα δεν θεωρείται εξαντλητική επειδή δεν περιλαμβάνει στοιχεία για την εφαρμογή της ηλεκτρονικής επιτήρησης και σε άλλες χώρες, όπως για παράδειγμα, στη Γερμανία στην οποία εισήχθη για πρώτη φορά το 2000, Nellis κ.ά. 2013: 2.

απόλυσης καταδίκων (άρ. 110B ΠΚ), ως περιοριστικός όρος υποδίκων που κατηγορούνται για κακούργημα (άρ. 282 ΚΠΔ) και ως περιοριστικός όρος για τη χορήγηση άδειας σε κρατούμενους (άρ. 54 ΣΚ).

Πιο αναλυτικά, όσοι καταδικάστηκαν σε ποινή στερητική της ελευθερίας, μπορούν, κατόπιν αίτησής τους (η οποία συνοδεύεται από αναφορά της διεύθυνσης του καταστήματος κράτησης και έκθεση της κοινωνικής υπηρεσίας του καταστήματος),⁷⁹¹ να απολυθούν μετά από σχετική απόφαση του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών του τόπου έκτισης της ποινής, υπό τον όρο του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση, κι εφόσον έχουν εκτίσει σε σωφρονιστικό κατάστημα τα 2/5 της ποινής τους προκειμένου για πρόσκαιρη κάθειρξη, ή τουλάχιστον 14 έτη προκειμένου για ισόβια κάθειρξη. Ο απολυθείς επιτρέπεται να βρίσκεται προκαθορισμένες ώρες της ημέρας εκτός του τόπου του κατ' οίκον περιορισμού του, αποκλειστικά για λόγους εργασίας, εκπαίδευσης ή επαγγελματικής κατάρτισης, συμμετοχής του σε εγκεκριμένο πρόγραμμα συντήρησης ή απεξάρτησης από ναρκωτικές ουσίες ή αλκοόλ ή εκπλήρωσης των υποχρεώσεων που του έχουν επιβληθεί. Η απόλυση του καταδίκου μπορεί να ανακληθεί, εάν ο τελευταίος «δεν συμμορφωθεί με τις υποχρεώσεις που του επιβλήθηκαν και πιθανολογείται ότι ενόψει της βαρύτητας της παράβασης, των υποχρεώσεών του, του τρόπου και των εν γένει συνθηκών που αυτή συντελέστηκε, δεν παρέχει την προσδοκία ότι θα τηρήσει τις υποχρεώσεις του στο μέλλον». Η απόλυση του καταδίκου αίρεται στην περίπτωση που τελέσει νέο αδίκημα (πλημμεληματικού ή κακούργηματικού χαρακτήρα).

Σύμφωνα με το παρόν νομοθέτημα, δίνεται η δυνατότητα και σε ανηλίκους (άρ. 1 παρ. Β) οι οποίοι καταδικάστηκαν σε εγκλεισμό σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων να απολυθούν κατόπιν αίτησής τους, υπό τον όρο του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση (άρ. 129Α παρ. 1 εδ. α' ΠΚ), εφόσον έχουν εκτίσει το 1/3 της ποινής τους. Η αίτηση πρέπει να συνοδεύεται από έκθεση της Κοινωνικής Υπηρεσίας του καταστήματος κράτησης κι έκθεση της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων. Στις εκθέσεις αυτές γίνεται ειδική μνεία στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον του καταδίκου, με ιδιαίτερη αναφορά στις σχέσεις του με τα πρόσωπα με τα οποία ενδέχεται να συγκατοικήσει, εάν του χορηγηθεί η απόλυση αυτή (άρ. 129Α παρ. 1 εδ. β', γ' ΠΚ). Και στην περίπτωση των ανηλίκων ισχύουν οι ίδιες προϋποθέσεις για την ανάκληση της απόλυσης όπως στους ενήλικες καταδικασθέντες, ενώ η απόλυση υπό τον όρο του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση αίρεται, όταν ο ανήλικος, κατά το χρονικό διάστημα που διαρκεί η εν λόγω απόλυση

---

791. Στην έκθεση της κοινωνικής υπηρεσίας γίνεται ειδική μνεία στο οικογενειακό και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον του καταδίκου, με ιδιαίτερη αναφορά στις σχέσεις του με τα πρόσωπα με τα οποία ενδέχεται να συνοικήσει εάν του χορηγηθεί η απόλυση αυτή.

τελέσει από δόλο πράξη, που αν την τελούσε ενήλικος θα ήταν πλημμέλημα, για την οποία καταδικάστηκε οποτεδήποτε αμετακλήτως. Τόσο σε περίπτωση ανάκλησης, όσο και άρσης, ο χρόνος από την απόλυση έως τη νέα σύλληψη δεν υπολογίζεται στην εκτιθείσα ποινή.

Κατ' οίκον περιορισμός με ηλεκτρονική επιτήρηση προβλέπεται όπως επιβληθεί, επίσης, σε υπόδικους (άρ. 2 παρ. Γ, Ν. 4205/2013), εφόσον κρίνεται αιτιολογημένα ότι οι άλλοι περιοριστικοί όροι δεν επαρκούν και υπό την προϋπόθεση ότι ο κατηγορούμενος διώκεται για κακούργημα, έχει γνωστή διαμονή στη χώρα, και «α) έχει κάνει προπαρασκευαστικές ενέργειες για να διευκολύνει τη φυγή του ή κατά το παρελθόν υπήρξε φυγόποινος ή φυγόδικος ή κριθήκε ένοχος για απόδραση κρατουμένου ή για παραβίαση περιορισμών διαμονής και από την συνδρομή ενός εκ των παραπάνω στοιχείων προκύπτει σκοπός φυγής του, ή β) κρίνεται αιτιολογημένα ότι αν αφεθεί ελεύθερος είναι πολύ πιθανό, όπως προκύπτει από προηγούμενη αμετάκλητη καταδίκη του για ομοειδή αξιόποινη πράξη, να διαπράξει και άλλα εγκλήματα. Εάν η αποδιδόμενη στον κατηγορούμενο πράξη απειλείται στο νόμο με ισόβια κάθειρξη ή πρόσκαιρη κάθειρξη με ανώτατο όριο τα είκοσι έτη ή εάν το έγκλημα τελέσθηκε κατ' εξακολούθηση ή υπάρχει μεγάλος αριθμός παθόντων από αυτό, μπορεί να διαταχθεί ο κατ' οίκον περιορισμός του με ηλεκτρονική επιτήρηση και όταν, με βάση τα συγκεκριμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της πράξης και την εν γένει προσωπικότητα του κατηγορουμένου, κρίνεται αιτιολογημένα, ότι το μέτρο αυτό παρέχει βάσιμα την προσδοκία ότι ο τελευταίος δεν θα διαπράξει άλλα εγκλήματα». Σε εντελώς εξαιρετικές περιπτώσεις, μπορεί να επιβληθεί κατ' οίκον περιορισμός με ηλεκτρονική επιτήρηση του κατηγορουμένου και για το πλημμέλημα της ανθρωποκτονίας από αμέλεια κατά συρροή, αν εξακριβωθεί πρόθεση διαφυγής με βάση τα κριτήρια που αναφέρθηκαν λίγο πιο πάνω (βλ. περίπτωση α'). Στην περίπτωση αυτή, το ανώτατο όριο διάρκειας του περιοριστικού όρου είναι έξι μήνες (άρ. 2 παρ. Β, Ν. 4205/2013 και άρ. 282 παρ. 3 εδ. α', β', γ' ΚΠΔ).

Στη θέση του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση είναι δυνατό να επιβληθεί προσωρινή κράτηση, όταν το μέτρο αυτό δεν επαρκεί ή δεν μπορεί να επιβληθεί, λόγω έλλειψης γνωστής διαμονής του κατηγορουμένου στη χώρα ή λόγω μη υποβολής από τον τελευταίο σχετικού αιτήματος να υποβληθεί σε αυτό.⁷⁹² Αντικατάσταση του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική

792. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στον Ν. 4205/2013 (άρ. 2, παρ. Β) «μόνο η κατά νόμο βαρύτητα της πράξης δεν αρκεί για την επιβολή του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση. Κατ' οίκον περιορισμός με ηλεκτρονική επιτήρηση δεν διατάσσεται χωρίς να προηγηθεί σχετικό αίτημα του κατηγορουμένου. Μόνο το γεγονός της μη υποβολής τέτοιου αιτήματος από τον τελευταίο δεν τον καθιστά δίχως άλλο ύποπτο φυγής ή διάπραξης νέων εγκλημάτων και αυτό δεν αρκεί για την επιβολή της προσωρινής κράτησης».

επιτήρηση με το μέτρο της προσωρινής κράτησης, προβλέπεται, ακόμη, στην περίπτωση που ο επιτηρούμενος δεν συμμορφώνεται με τις υποχρεώσεις που του έχουν επιβληθεί στο πλαίσιο της εκτέλεσης της εν λόγω ποινικής κύρωσης (άρ. 2 παρ. Β, Ν. 4205/2013).

Τέλος, ειδικοί περιοριστικοί όροι για τη χορήγηση άδειας δύνανται να τεθούν από το αρμόδιο όργανο σε όλες τις κατηγορίες κρατουμένων (ακόμη και σε αλλοδαπούς, αστέγους ή στερούμενους οικογενείας), υπό την προϋπόθεση οι Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων ή Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής να επιβλέπουν τις κινήσεις τους. Όταν αυτό δεν είναι δυνατόν, η παρακολούθηση του κρατουμένου μπορεί να γίνεται με καταγραφή της γεωγραφικής θέσης του μέσω συστήματος γεωεντοπισμού από την αρμόδια αρχή με τήρηση σχετικού αρχείου. Επίσης, όταν ο κατάδικος εκτίει ποινή ισόβιας ή εικοσιπενταετούς κάθειρξης, η άδεια μπορεί να χορηγείται με τον όρο του κατ' οίκον περιορισμού ή του εντοπισμού των κινήσεων με ηλεκτρονική επιτήρηση. Για την εφαρμογή του όρου αυτού απαιτείται η συναίνεση του καταδίκου (άρ. 3, Ν. 4205/2013).

Περαιτέρω, στον Ν. 4205/2013 (άρ. 1 παρ. Γ) περιγράφονται οι συνέπειες παραβίασης του μέτρου (άρ. 173Α ΠΚ) και συγκεκριμένα: «όποιος κατά το χρόνο που τελεί υπό ηλεκτρονική επιτήρηση με πρόθεση α) αφαιρεί, καταστρέφει, φθείρει ή με οποιονδήποτε τρόπο επεμβαίνει στη συσκευή ή στο σύστημα ηλεκτρονικής επιτήρησης, ή β) με οποιονδήποτε τρόπο αλλοιώνει τα συναφή με την επιτήρηση δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους».⁷⁹³ Ο νόμος αναφέρει στη συνέχεια ότι «Η ποινή των παραπάνω αδικημάτων εκτελείται ολόκληρη μετά την έκτιση της ποινής που επιβλήθηκε ή θα επιβληθεί για την πράξη για την οποία ο ηλεκτρονικά επιτηρούμενος ήταν κρατούμενος». Ο νόμος, όμως, δεν διευκρινίζει εάν α) ο παραβάτης θα εκτίσει την ποινή του σε κατάσταση κράτησης, β) η ποινή

---

793. Ως παραβίαση του περιοριστικού όρου του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση την οποία οφείλει να διαπιστώνει ο φορέας που έχει επιφορτιστεί με την εποπτεία της ομαλής λειτουργίας του μέτρου, θεωρείται: α) η απουσία σήματος από τον καθορισμένο χώρο για χρόνο που υπερβαίνει τα πέντε λεπτά (ή η έλλειψη σήματος για ένα λεπτό εάν ο επιτηρούμενος βρίσκεται εκτός της οικίας του), β) η καταστροφή ή αποσύνδεση της συσκευής επιτήρησης, γ) η απειλή ή χρήση βίας κατά του προσωπικού της ανάδοχης εταιρείας (security) ή η άρνηση συνεργασίας με αυτό, και δ) η κίνηση του επιτηρούμενου εκτός του καθορισμένου με το αναφερόμενο στο άρθρο 2, βούλευμα, απόφαση ή διάταξη, χώρου (στην περίπτωση που ο επιτηρούμενος βρίσκεται εκτός της οικίας του). Εάν διαπιστωθεί κάποια από τις παραπάνω παραβιάσεις, ο ανάδοχος οφείλει να τηλεφωνήσει στον επιτηρούμενο κι αν δεν απαντήσει ο ίδιος, ο ανάδοχος υποχρεούται εντός πέντε λεπτών να ειδοποιήσει τα αρμόδια όργανα και υπηρεσίες που αναφέρονται στο Π.Δ. 62/2014 (άρ. 3 παρ. 3, 4), στο οποίο θα αναφερθούμε λίγο πιο κάτω.

θα μετατραπεί σε χρηματική επειδή είναι εντός των προβλεπόμενων ορίων, ή γ) θα συνεχιστεί η ηλεκτρονική επιτήρηση για ένα ακόμη έτος.

Με την ίδια ποινή τιμωρείται και όποιος κατά το χρόνο που τελεί υπό ηλεκτρονική επιτήρηση, εκμεταλλεζόμενος βλάβη ή μη ορθή λειτουργία της συσκευής ή του συστήματος ηλεκτρονικής επιτήρησης, διαφεύγει από την επιτήρηση των αρμοδίων αρχών. Οποιοσδήποτε συμμετέχει στις παραπάνω πράξεις τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών, ενώ στην περίπτωση που εκείνος που συμμετέχει στη διάπραξη των παραπάνω ενεργειών έχει την ιδιότητα του σωφρονιστικού ή αστυνομικού υπαλλήλου ή του αρμόδιου για την ηλεκτρονική επιτήρηση υπαλλήλου, δύναται να επιβληθεί κάθειρξη μέχρι οκτώ ετών (άρ. 1 παρ. Γ).

Η επιλογή, προσαρμογή και εγκατάσταση του εξοπλισμού και των λοιπών ηλεκτρονικών και τεχνικών μέσων που απαιτούνται για την ηλεκτρονική επιτήρηση υποδίκων, καταδίκων και κρατουμένων σε άδεια, γίνεται με κριτήριο την αποτελεσματική επιτήρηση των προσώπων αυτών. Ωστόσο, γίνεται ρητή αναφορά στο εν λόγω νομοθέτημα ότι η επιτήρηση πρέπει να πραγματοποιείται κατά τρόπο ώστε να γίνεται σεβαστή η προσωπικότητα των υποκειμένων (άρ. 4, Ν. 4205/2013). Δύναται να συλληθούν και υποβληθούν σε επεξεργασία, επομένως, μονάχα τα απολύτως αναγκαία και πρόσφορα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα για την επίτευξη των σκοπών της ηλεκτρονικής επιτήρησης, ένας από τους οποίους είναι και η προστασία του κοινωνικού συνόλου από τη διάπραξη νέων εγκλημάτων.

Τέλος, ο Νόμος (άρ. 4) προβλέπει την έκδοση προεδρικού διατάγματος με πρόταση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Οικονομικών,⁷⁹⁴ και μετά από γνωμοδότηση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΑΠΔΠΧ), προσδιορίζεται κάθε θέμα σχετικό με το είδος των προσωπικών δεδομένων που τυγχάνουν επεξεργασίας, τη συλλογή, την αποθήκευση, τη χρήση και τους αποδέκτες των δεδομένων αυτών, το χρονικό διάστημα τήρησής τους, καθώς και τα μέτρα που

794. Με το ίδιο διάταγμα προσδιορίζονται το είδος, οι προδιαγραφές και η διαδικασία προμήθειας των ηλεκτρονικών και λοιπών τεχνικών μέσων, εξοπλισμών και συστημάτων επιτήρησης, η εγκατάσταση, η λειτουργία και η συντήρηση αυτών, η ενδεχόμενη πιλοτική περίοδος λειτουργίας του συστήματος, ο τρόπος παρακολούθησης και καταγραφής της γεωγραφικής θέσης των επιτηρούμενων, η δαπάνη που θα επιβαρύνει κάθε επιτηρούμενο και ο τρόπος καταβολής της, η έναρξη εφαρμογής του μέτρου και κάθε άλλο θέμα σχετικό με την τεχνική και επιχειρησιακή υλοποίησή του. Επίσης, ορίζονται τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα στα οποία μπορεί να ανατεθεί η υλοποίηση και η λειτουργία του συστήματος της ηλεκτρονικής επιτήρησης των υποδίκων, καταδίκων και κρατουμένων σε άδεια, καθώς και η αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που εποπτεύει, ελέγχει και παρακολουθεί τη διαχείριση του συστήματος από τα ανωτέρω πρόσωπα.

λαμβάνονται για την προστασία της επεξεργασίας τους. Το Προεδρικό Διάταγμα «Για τη λειτουργία του θεσμού της ηλεκτρονικής επιτήρησης υπόδικων, κατάδικων και κρατούμενων σε άδεια και την πιλοτική εφαρμογή του» εκδόθηκε στις 29 Απριλίου 2014 (Π.Δ. 62, ΦΕΚ 105 Α). Το διάταγμα αυτό προβλέπει, ακόμη, τη διαδικασία καταστροφής των προσωπικών δεδομένων μετά το πέρας των σκοπών επεξεργασίας τους, τα δικαιώματα των φυσικών προσώπων στα οποία αφορούν τα δεδομένα, τη γνωστοποίηση της επεξεργασίας και τον έλεγχο από την ΑΠΔΠΧ, και κάθε άλλο θέμα σχετικά με τα δεδομένα αυτά σύμφωνα με τις βασικές αρχές του Ν. 2472/1997 για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (άρ. 5, Π.Δ. 62/2014).

Στο σημείο αυτό να σημειωθεί, ότι το 18μηνο πιλοτικό πρόγραμμα εφαρμογής της κατ' οίκον ηλεκτρονικής επιτήρησης ξεκίνησε στη χώρα μας στις 11 Μαΐου 2015, με την υποβολή έγγραφου υπομνήματος στο αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο των ενδιαφερομένων που επιθυμούσαν να υπαχθούν στην εν λόγω σφραγιστική πρακτική. Το πρόγραμμα αυτό συνολικού προϋπολογισμού ενός εκατ. ευρώ, ανατέθηκε ύστερα από διενέργεια μειοδοτικού διαγωνισμού στην πολυεθνική ιδιωτική εταιρεία παροχής υπηρεσιών ασφάλειας G4S, η οποία έχει την ευθύνη της παροχής, τοποθέτησης και λειτουργίας των ηλεκτρονικών συσκευών στο σώμα των επιτηρούμενων.

Από τη στιγμή που ο εισαγγελέας διατάξει κατόπιν αίτησης του παραβάτη, κι έγκρισής αυτής από τις αρμόδιες Αρχές την επιβολή του μέτρου, στέλνεται εντεταλμένο συνεργείο της ανάδοχης εταιρείας (της G4S εν προκειμένω) στην οικία του κατηγορουμένου, ούτως ώστε να γίνει η εγκατάσταση του συστήματος της ηλεκτρονικής επιτήρησης. Έτσι λοιπόν, τοποθετείται μία κεντρική μονάδα λήψης σημάτων στην τηλεφωνική γραμμή (μοιάζει με τηλεφωνική συσκευή), ενώ παράλληλα τοποθετείται και η συσκευή (που είναι σε σχήμα βραχιολιού) στον αστράγαλο του ποδιού του επιπροσθέτως.⁷⁹⁵ Η συσκευή εκπέμπει διαρκές σήμα στο κέντρο ελέγχου της εταιρείας, δίνοντας, παράλληλα,

795. Σύμφωνα με τις περιγραφές του εκπροσώπου της ανάδοχης εταιρείας, η συσκευή που τοποθετείται στο σώμα του επιτηρούμενου αποτελείται: α) από το λουράκι το οποίο είναι φτιαγμένο από ενισχυμένο καουτσούκ (αν και μπορεί να κοπεί με ένα αιχμηρό αντικείμενο σχετικά εύκολα) και το οποίο «αγκαλιάζει» χαλαρά τον αστράγαλο του ατόμου, και β) από τη μονάδα η οποία περιλαμβάνει εσωτερικά την κάρτα SIM, τη μπαταρία και όλη την απαραίτητη τεχνολογία προκειμένου να δίνει το γεωγραφικό στίγμα του επιτηρούμενου ανά πάσα στιγμή (έχει το μέγεθος ενός πακέτου τσιγάρων). Η συσκευή είναι αντικραδασμική και αδιάβροχη (ο επιτηρούμενος τη φέρει συνεχώς πάνω του ακόμη και όταν κάνει μπάνιο). Τοποθετείται δε στο συγκεκριμένο σημείο του σώματος για λόγους που σχετίζονται με την αποφυγή του στιγματισμού του παραβάτη.

τη δυνατότητα εντοπισμού της θέσης του ατόμου μέσω σήματος δορυφόρου (GPS) και κινητής τηλεφωνίας (GSM).⁷⁹⁶

Σύμφωνα με τον σχεδιασμό του Υπουργείου Δικαιοσύνης, στη νέα μορφή έκτισης της ποινής μπορούσαν να ενταχθούν για το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα έως 250 κρατούμενοι (άρ. 7, Π.Δ. 62/2014). Από το πρόγραμμα αποκλείονται αυστηρά όσοι εκτίουν ποινή ισόβιας κάθειρξης. Το κόστος για την τοποθέτηση και λειτουργία του τεχνολογικού εξοπλισμού έχει υπολογισθεί ότι δεν ξεπερνά το ποσό των 10 ευρώ ημερησίως και βαραίνει τον κατηγορούμενο, εκτός εάν εξαιρεθεί από αυτό λόγω τεκμηριωμένης οικονομικής αδυναμίας, οπότε τα έξοδα θα καταβάλλονται από το Ελληνικό Δημόσιο (άρ. 283Α παρ. 3-4 ΚΠΔ και άρ. 6, Π.Δ. 62/2014).

Συγκεκριμένα, το ηλεκτρονικό βραχιόλι προέβλεπε τη δυνατότητα εφαρμογής του σε:

- 100 υπόδικους για διάπραξη εγκλημάτων η ανάκριση των οποίων υπάγεται στην αρμοδιότητα του Πρωτοδικείου Αθηνών και δηλώνουν μόνιμοι κάτοικοι της Περιφερειακής Ενότητας Αττικής (σε αυτούς επρόκειτο να εφαρμοστεί σύστημα παρακολούθησης της παραμονής τους στην κατοικία τους),

- 50 κρατουμένους που έχουν καταδικαστεί σε ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης την οποία εκτίουν στα Καταστήματα Κράτησης Διαβατών Θεσσαλονίκης, Νιγρίτας Σερρών, Τρικάλων, Κομοτηνής και Γρεβενών και δηλώνουν μόνιμοι κάτοικοι της Περιφερειακής Ενότητας Θεσσαλονίκης (σε αυτούς επρόκειτο να εφαρμοστεί σύστημα παρακολούθησης της παραμονής τους τόσο μέσα στην κατοικία τους, όσο κι έξω από αυτήν),

- 50 κρατουμένους που έχουν καταδικαστεί σε ποινή περιορισμού την οποία εκτίουν στο Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Αυλώνα και δηλώνουν μόνιμη κατοικία στην Περιφερειακή Ενότητα Αττικής (σε αυτούς επρόκειτο να εφαρμοστεί σύστημα παρακολούθησης της παραμονής τους τόσο μέσα στην κατοικία τους, όσο κι έξω από αυτήν), και τέλος,

- 50 υπόδικους για εγκλήματα που επισύρουν ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης ή κατάδικους που έχουν καταδικαστεί σε ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης και κρατούνται νοσηλευόμενοι στο νοσοκομείο των Φυλακών Κορυδαλλού και δηλώνουν μόνιμη κατοικία στην Περιφερειακή Ενότητα Αττικής (σε αυτούς επρόκειτο να εφαρμοστεί σύστημα παρακολούθησης της παραμονής τους στην κατοικία τους).

Ωστόσο, σύμφωνα με πληροφορίες που άντλησε η γράφουσα από την κοινωνία που είχε με τους εκπροσώπους της εταιρείας που έχει αναλάβει την

---

796. Απαραίτητη προϋπόθεση για να τεθεί κάποιος υπό ηλεκτρονική επιτήρηση στη χώρα μας είναι να διαθέτει μόνιμη κατοικία, επίγεια τηλεφωνική γραμμή, σύνδεση στο διαδίκτυο, καθώς και σήμα κινητής τηλεφωνίας.

πιλοτική εφαρμογή του μέτρου, στην εν λόγω ποινική κύρωση είχαν υπαχθεί τους εννέα πρώτους μήνες εφαρμογής της (Μάιος 2015-Φεβρουάριος 2016) μόνο δύο παραβάτες. Συγκεκριμένα, στην πρώτη περίπτωση, η ηλεκτρονική επιτήρηση επιβλήθηκε σε έναν κρατούμενο ως όρος της πρόωρης απόλυσης και διήρκησε για μερικές μόνο ημέρες μέχρι την οριστική του απόλυση, ενώ στη δεύτερη, το μέτρο επιβλήθηκε στη θέση της προσωρινής κράτησης (προφανώς διότι ο κατηγορούμενος θεωρήθηκε ύποπτος διαφυγής ή/και τέλεσης νέων αδικημάτων) κι έως ότου η υπόθεση τελεσιδικήσει. Ένας από τους λόγους καθυστέρησης της πλήρους υλοποίησης του πιλοτικού προγράμματος ηλεκτρονικής επιτήρησης στην Ελλάδα εικάζεται ότι είναι η γραφειοκρατία των επιμέρους Εισαγγελιών, καθώς και μία πιθανή καχυποψία με την οποία έχουν αποδεχθεί το μέτρο οι επιμέρους δικηγορικοί σύλλογοι.

Αντιλαμβανόμαστε, λοιπόν, πως η εφαρμογή της «τοποθέτησης υπό ηλεκτρονική επιτήρηση» στη χώρα μας έγινε με αρκετή καθυστέρηση και είναι ακόμη σε πολύ πρώιμο στάδιο σε σχέση με άλλες αγγλοσαξωνικές και σκανδιναβικές κυρίως χώρες (καθώς αναφερθήκαμε προηγουμένως), οι οποίες έχουν εντάξει στο ποινικό τους οπλοστάσιο την εν λόγω εξωϊδρυματική πρακτική ήδη από τη δεκαετία του '90. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με το ελληνικό δικαϊκό σύστημα, η κατ' οίκον ηλεκτρονική επιτήρηση δεν προβλέπεται να επιβληθεί στο στάδιο εκδίκασης της υπόθεσης ως μία κύρια, αυτόνομη ποινή, παρά μόνο στο στάδιο της προδικασίας και σε αυτό έκτισης της ποινής. Να σημειωθεί, τέλος, πως ο τεχνολογικός εξοπλισμός που απαιτείται για την υλοποίηση μέτρου κρίνεται, σύμφωνα με τον εκπρόσωπο της ανάδοχης εταιρείας, ως άρτιος και ολοκληρωμένος, ενώ θεωρείται ένας από τους πιο εξελιγμένους διεθνώς.

Αυτό που μένει να δούμε, είναι κατά πόσο αυτή η σφραγιστική «καινοτομία» θα επιτύχει τους πραγματικούς στόχους για τους οποίους επινοήθηκε, που είναι τόσο η αποσυμφόρηση των ελληνικών φυλακών και η μείωση του κόστους διαμονής σε αυτές, όσο και η εκτέλεση εναλλακτικών ποινών εγκλεισμού σε καθεστώς «ημι-ελευθερίας», με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τον κρατούμενο (π.χ. ομαλή συνέχιση της εκπαιδευτικής, οικογενειακής ή/και κοινωνικής του ζωής), αλλά και το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο. Σε κάθε περίπτωση, η όποια αποτίμηση του οφέλους του συγκεκριμένου μέτρου, θα πρέπει να γίνεται με γνώμονα και κατ' αναλογία προς τους πιθανούς περιορισμούς των θεμελιωδών δικαιωμάτων των κρατουμένων, αλλά κι εκείνων που συμβιώνουν με αυτούς.

Βιβλιογραφία

- Benghozi, M. (1990). «L'assignation à domicile sous surveillance électronique», *Déviance et Société* 14 (1), σελ. 59-74.
- Berry, B. & Matthews, R. (1989). «Electronic monitoring and house arrest: Making the right connections», στο: *Privatizing criminal justice*, Matthews, R. (εκδ.), Sage, London, σελ. 107-134.
- Beyens, K. & Roosen, M. (2013). «Electronic monitoring in Belgium: A penological analysis of current and future orientations», *European Journal of Probation* 5 (3), σελ. 56-70.
- Cho, Y. & Kim, B. (2013). «From voice verification to GPS tracking. The development of electronic monitoring in South Korea», στο: *Electronically monitored punishment. International and critical perspectives*, Nellis, M., Beyens, K. & Kaminski, D. (εκδ.), Routledge, London, σελ. 102-112.
- Fox, R. (1987). «Dr Schwitzgebel's machine revisited: Electronic monitoring of offenders», *Australian & New Zealand Journal of Criminology* 20 (3), σελ. 131-147.
- Gable, R. (2007). «Electronic monitoring of offenders: Can a wayward technology be redeemed?», στο: *Persuasive technology*, de Kort, Y., κ.ά. (εκδ.), Springer, Berlin, σελ. 101-104.
- Gibbs, A. & King, D. (2003α). «Home detention with electronic monitoring: The New Zealand experience», *Criminal Justice* 3 (2), σελ. 199-211.
- Gibbs, A. & King, D. (2003β). «The electronic ball and chain? The operation and impact of home detention with electronic monitoring in New Zealand», *Australian and New Zealand Journal of Criminology* 36 (1), σελ. 1-17.
- Haverkamp, R., Mayer, M. & Lévy, R. (2004). «Electronic monitoring in Europe», *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice* 12 (1), σελ. 36-45.
- Holman, J. & Quinn, J. (1992). «Dysphoria and electronically monitored home confinement», *Deviant Behavior: An Interdisciplinary Journal* 13(1), σελ. 21-32.
- Hucklesby, A. (2013). «Insiders' views. Offenders' and staffs' experiences of electronically monitored curfews», στο: *Electronically monitored punishment*, Nellis κ.ά., όπ.π., σελ. 228-246.
- Jones, R. (2000). «Digital rule. Punishment, control and technology», *Punishment & Society* 2 (1), σελ. 5-22.
- Kuhn, A. & Madignier, B. (1998). «Surveillance électronique: La France dans une perspective internationale», *Revue de Science Criminelle et de Droit Pénal Comparé* (4), σελ. 671-686.

- Landreville, P. (1999). «La surveillance électronique des délinquants: Un marché en expansion», *Déviance et Société* 23 (1), σελ. 105-121.
- Lévy, R. (2013). «From tagging to tracking. Beginnings and development of electronic monitoring in France», στο: *Electronically monitored punishment*, Nellis κ.ά., όπ.π., Routledge, London, σελ. 128-149.
- Lilly, R., Ball, R., Curry, D. & McMullen, J. (1993). «Electronic monitoring of the drunk driver: A seven-year study of the home confinement alternative», *Crime & Delinquency* 39 (4), σελ. 462-484.
- Lyon, D. (1994). *The electronic eye. The rise of surveillance society*, Polity Press, Cambridge.
- Mainprize, S. (1992). «Electronic monitoring in corrections: Assessing cost effectiveness and the potential for widening the net of social control», *Canadian Journal of Criminology* 34 (2), σελ. 161-180.
- Mair, G. (2005). «Electronic monitoring in England and Wales: Evidence-based or not?», *Criminal Justice* 5 (3), σελ. 257-277.
- Mair, G. & Nellis, M. (2013). «‘Parallel tracks’. Probation and electronic monitoring in England, Wales and Scotland», στο: *Electronically monitored punishment*, Nellis κ.ά., όπ.π., σελ. 63-81.
- Maljević, A. & Muftić, L. (2014). «Attitudes toward electronic monitoring: An exploratory analysis among criminal justice students in Bosnia and Herzegovina», *European Journal on Criminal Policy and Research* 20 (2), σελ. 243-258.
- Marklund, F. & Holmberg, S. (2009). «Effects of early release from prison using electronic tagging in Sweden», *Journal of Experimental Criminology* 5 (1), σελ. 41-61.
- Nee, C. (1999). «Surviving electronic monitoring in England and Wales: Lessons learnt from the first trials», *Legal and Criminological Psychology* 4 (1), σελ. 33-43.
- Nellis, M. (1991). «The electronic monitoring of offenders in England and Wales», *The British Journal of Criminology* 31 (2), σελ. 165-185.
- Nellis, M. (2003α). «News media, popular culture and the electronic monitoring of offenders in England and Wales», *The Howard Journal of Criminal Justice* 42 (1), σελ. 1-31.
- Nellis, M. (2003β). «They don’t even know we’re there: The electronic monitoring of offenders in England and Wales», στο: *The intensification of surveillance. Crime, terrorism and warfare in the information age*, Ball, K. & Webster, F. (εκδ.), Pluto Press, London, σελ. 62-89.
- Nellis, M. (2005). «Electronic monitoring, satellite tracking, and the new punitiveness in England and Wales», στο: *The new punitiveness: Trends, theories*

- and perspectives, Pratt, J., Brown, D., Brown, M., Hallsworth, S. & Morrison, W. (εκδ.), Willan Publishing, Cullompton, σελ. 167-185.
- Nellis, M. & Bungerfeldt, J. (2013). «Electronic monitoring and probation in Sweden and England and Wales: Comparative policy developments», *Probation Journal* 60 (3), σελ. 278-301.
- Nellis, M., Beyens, K. & Kaminski, D. (2013). «Introduction. Making sense of electronic monitoring», στο: *Electronically monitored punishment*, Nellis κ.ά., όπ.π., σελ. 1-18.
- Παπαθανασόπουλος, Ε. (1990-1992). «Κατ' οίκον φυλάκιση με ηλεκτρονική επιτήρηση. Μετεξέλιξη του πανοπτικού σχήματος», *Ελληνική Επιθεώρηση Εγκληματολογίας* (5-10), σελ. 225-241.
- Παπαθεοδώρου, Θ. (1998). «Η ηλεκτρονική επιτήρηση ως εναλλακτικό μέτρο έκτισης των στερητικών της ελευθερίας ποινών: Το παράδειγμα του γαλλικού νόμου 97-1159 της 19.12.1997», *Ποινική Δικαιοσύνη* (9), σελ. 927-932.
- Parathéodorou, Th. (1999). «Le placement sous surveillance électronique des délinquants en droit pénal comparé», *Revue Pénitentiaire et de Droit Pénal* 1, σελ. 111-130.
- Παπαθεοδώρου, Θ. (2009). *Επιτηρούμενη δημοκρατία. Η ηλεκτρονική παρακολούθηση των πολιτών στην κοινωνία της διακινδύνευσης*, Βιβλιόραμα, Αθήνα.
- Paterson, C. (2013). «Commercial crime control and the development of electronically monitored punishment. A global perspective», στο: *Electronically monitored punishment*. Nellis κ.ά., όπ.π., σελ. 211-227.
- Pradel, J. (1998). «La 'prison à domicile' sous surveillance électronique. Nouvelle modalité d' exécution de la peine privative de liberté. Premier aperçu de la loi du 19 Décembre 1997», *Revue Pénitentiaire et de Droit Pénal* (1-2), σελ. 15-26.
- Renzema, M. (2013). «Evaluative research on electronic monitoring», στο: *Electronically monitored punishment*, Nellis κ.ά., όπ.π., σελ. 247-270.
- Richardson, F. (1999). «Electronic tagging of offenders: Trials in England», *The Howard Journal of Criminal Justice* 38 (2), σελ. 158-172.
- Schmidt, A. (1989). «Electronic monitoring», *Journal of Contemporary Criminal Justice* 5 (3), σελ. 133-140.
- Smith, R. & Gibbs, A. (2013). «Extending the electronic net in Australia and New Zealand. Developments in electronic monitoring down-under», στο: *Electronically monitored punishment*, Nellis κ.ά., όπ.π., σελ. 82-101.
- Στεφανίδου, Β.-Σ. (2000). «Μέτρα προς υποκατάσταση της ποινής της φυλάκισης και ειδικότερα ο κατ' οίκον περιορισμός», *Ποινική Δικαιοσύνη* (5), σελ. 544-552.

- van Swaaningen, R. & Beijerse, J. (2013). «Bars in your head. Electronic monitoring in the Netherlands», στο: Electronically monitored punishment, Nellis, κ.ά., όπ.π., σελ. 172-190.
- Wallace-Capretta, S. & Roberts, J. (2013). «The evolution of electronic monitoring in Canada», στο: Electronically monitored punishment, Nellis κ.ά., όπ.π., σελ. 44-62.
- Wennerberg, I. (2013) «High level of support and high level of control. An efficient swedish model of electronic monitoring?», στο: Electronically monitored punishment, Nellis κ.ά., όπ.π., σελ. 113-127.
- Χάιδου, Α. (2002). Το σωφρονιστικό σύστημα. Ζητήματα θεωρίας και πρακτικής, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.
- Whitfield, D. (2001). «Electronic monitoring», στο: The Sage Dictionary of Criminology, 1η έκδ., McLaughlin, E. & Muncie, J. (εκδ.), Sage, London, σελ. 107-108.
- Ζημιανίτης, Δ. (1998). «Μεταμοντέρνες' ποινές: Η ηλεκτρονική επιτήρηση», Ποινική Δικαιοσύνη (5), σελ. 460-465.